

המחשבה

עתו שבועי

רכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה עד „המצפה“ עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על „המצפה“ בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גודל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הנליין שני כתרין.

גליון בודד 12 הדר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטריציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 23 Lutego. 1906.

גליון ח

הראשון ב"ח שבט ה'רס"ו

נעשה לאיש אחר ומכ"ש כאשר יקבלהו האדון הזה בסכר פנים יפות ויאמר לו שכרצון הממשלה היא שפלוני ופלוני יבחר, אז אשכע בהיי ראשי, שלא די שימלא הצעיר הזה כל חפץ לב האדון הנ"ל, כי אם לא יהיה לו עוז להראות לאדון הזה ידיעה עצמיות ב"כ לומר לו: שימלא דברו נגד רצונו. פוק חזי מה עמא דבר, אם העם של האספה, העם של הדורשים והצועקים לא יבחר באותו שעה לפרנסי הקהלה, למועצות העיר, המדינה והממלכה באנשים ההם, אשר ישחקו וילעגו לכל שאיפותינו ותקותינו.

יש סוכרים, כי בחגגנו חג המכבים ובקראנו כעתונים יהודיים הננו לאומיים נלהבים. אולם כשנצא החוצה, אם רק נשאף רוח מחוץ להומת הגיותו, כלומר, כשנבוא לידי מעשה, אז כבר שכחנו את כל עקריו ויסודותינו ונכט רק בסובותינו העצמיות והפרטיות. הרוצה להכחיש את זאת או להטיל בה ספק, אבקש ממנו לשאל את לבו והוא יגיד לו את האמת. נניח, שהממשלה תתן לנו לבחור בתור עם מיוחד; כמי יבחר העם אי-המחונך על יסוד לאומי? האם לא את אלה, אשר עשו אותם לראשי הקהלות והפוסעים על ראשיהם בנאות ובזו? כל אשר יאים עליהם יותר, דבריו יותר נשמעים כעניני נכאי הרוח אלה.

כשנתכונן בכל קורות בני האדם נפגוש בכל מקום ובכל זמן בחוק אחד אכזרי ועריץ כצורות שונות ותוא „הצדק הוא הרם“. בתחלה נבראה החרב, והצדק הוא רק תולדתה, לכל מה שתכבוש תחרב יקראו אח"כ העבדים המלומדים „צדק“. אין

היכלא (האפיודען) אשר בכל עיר? הנוכל להכחיש, שכל לאומותנו מגיע רק עד כתיב בהמ"ד ולא יותר? הנוכל באמת לסמוך על עמנו האומלל והנענה מעול הגלות, שיתגבר כארי ולא ית מפני נוגשיו, אשר לע"ע שכט השלטן בידם? שוחקים אנתנו על ראשי הקהלות ועל „היהודים הרשמיים“ שבכל עיר, אשר לא באו לאספת י"א שבת, ונכטלם, באלו כבר מתו ויאכדו מהעולם; אבל באמת הדבר להפך, עולם כמנהגו נוהג. מי שהיה לו רק משרה שפלה אצל הקהלה, אפילו אם לא היה מראשיה, או שהיה לו מנע ומשא עם ה„פריין“ קטן-הערך מאד, כבר מצא א"ע מחויב להתרחק מהאספה. וגם העסקנים בעצמם המה לרוב אנשים רכים בשנים ואשר אבותיהם, הותניהם, ודוריהם צוחים אצל הפריין, שהם פולנים גמורים ושכל מה שהצעירים עושים המה רק מעשי-ילדות ולא יותר; ולא עוד אלא שהם מבקשים באותה שעה איזה טובה מהפריין בעד אותו הצעיר הנואם נאומים נלהבים על ידיעת עצמיות של הלאום ומוכיה שהממשלה איננה נותנת כרצון נפשה מאומה, רק אם יורעים לתבוע ממנה בחוקה, והמדבר על אדות תחית הלאום וקום המכבים מקבריהם וכהנה; ואכיו, הותנו או אהד מקרוביו של הנואם היה באותה השעה בבית הפריין ובבואו לכיתו כשר לו, כי הפריין נעתר לבקשתו רק כתנאי שיתיצב לפניו בעל הבקשה בעצמו. והצעיר כשמעו את כל זאת פניו חורו כסיה החיכל, רעדה אחותהו וכבר שכח את כל דרשתו, אשר דרש לפני שעה אחת ברכים, וכאשר יתראה פנים עם האדון כבר

ואם לאו?

(המשך).

אבל אפילו אם נאמר, מה שאנכי לא אוכל להאמין בשום אופן, כי התכרה הביא את הממשלה לידי מסקנא, שהוא מחויבת לתת לכל עמי אוסטריא בלי פדות זכיות בחירות כלליות שוות, הנוכל באמת להתדמות לכל עמי הארץ הזאת? איה המרכז, איה ההסתדרות, אשר תדרוש בשם הלאום את זכיותינו? הבאמת הכשר עמנו לפוליטיקום ביום אחד? האם כל כך נשתנה עליהם סדרי בראשית, ללמוד להבין ולהרניש את כבוד עצמם ביום אחד? האם מה שלא יכלו המורים המדיניים ללמד את העמים בארצנו בשנים רבות של חנוך, אע"פ שהם יושבים על אדמתם וריחם לא נמר ואין ביניהם הכדל סדרנות חברתיות והשכליות כמו אצלנו, נשיג אנתנו במפלגות שונות זו מזו, בלי הסתדרות, אחדות וחנוך מדיני? הלא אנתנו מנששים בכל שאלות הבחירות ביחס לעמנו בעיר באפלה. האם כבר נדע מה לעשות אם לא תנתן לשום אומה בהירה מיוחדת? ולהפך אם נניח, שתנתן לכל לאום „בחירה מיוחדת“, האם נדרוש זכיותינו לפי מספר הנפשות, או לפי גלילות הארץ? היוכלו דרשני י"א שבת להאמין, שהיהודי הזה, אשר נכנס בהחבא לאספה ואשר שעה אחת קורם הדרשה או לאחר הדרשה מוכן היה למכר א"ע וכל זכיותיו והנש לאומותו בעד נזיד ערשים, שהדרשה הפכה אותו ללאומי גמור בכל משפטיו וחקותיו, עד אשר לא יבוש בעת הבחירה לעמוד נגד הפריין ונגד בני

פתאם לעת זקנתי דורש קונסטיטוציא. מהיכי היתה, הלא צריכים לעבוד לפעמים גם למובת הכלל. סוגר אני את בית מסחרי, מקטר לי ציגארה וקורא כ„סין אטיעטשעסטיוא“. עבר היום ואני פוהח את החנות, ממציא לי את השקנים האחרים כאשר תשיג ידי, לשלם את החוב ושוכח את ה„סין אטי“. ימים אחרים יעברו ואני מכרה שוב לסגור והיכלת בידי לקרוא עהיני ובלבני אני מתחיל להתרעם על האנשים המצויים לסגור.

והנה בא זמן השביתה הכללית ובזשיני. שלשה שבועות החניות סגורות בכל העיר ובכל העירוב. מילא אב ניהא לכל אדם, גם לי נוחא, אם אין איש משלב, גם אני לא אשגב. ומה אין אדם עושה כשביל הקונסטיטוציא? — אני מרניש את עיני בני כהיל-המועד, בקלות-ראש, לובשים בגדי שבת, בדין ביתר לעבד עבודה וככל-זאת אין עובדים. קולט אני פת ייחודית ויושב לשחוק פרפראנס, פרכל; אקה שיחקים אחר הצהרים, כאשר יוכלו אשתנו וילדי להשתתף — ככה יעברו בשביל הקונסטיטוציא. דומה, שאנו חיים בזמן החולירע, כשהאדם מפקר עצמו ושותה כוס אחר כוס, וכי האמר פרנסה? ידאג הש"י על זה! הדואג כעד כלל ישראל יראג גם בשכיכל. אחר כן באה העת לפתוח את בית מסחרי ועוד הפעם העת

הכיר זאת. גם לא התחיל ברגים מלוחים — ילדים היו לועגים כבר להואנה כזאת. גם זאת הכיר השלטון. גם לא ידו אל תמונה — הם בעצמם תולים עיניהם למטה בהיותם זקוקים לאותו מעשה היריה. גם זאת הכיר השליט, יבויגע להצלכ הנשבר בכל עת — האמינו לי, כי גם יאנטק שנגי, שאיננו חכם מחוכם כל כך, מגכך כבר כשמעו את השמועה הזאת וגם שרחה הסנאט, הבא להקיר ולחייש כדבר מושך כתפיו ומגדה ראשו. ראוי להם לקצוב איזה פרם הגוף לממציא אינו הואנה הדרשה, הלא בזמן ההתקיימת ההבטיחות יגנו הייב. אבל ויה איך שיהיה — פעושות קמנית בלתי נעימות היו אצלנו והאו זה פלא: ההיב האמתי הייתי — אנכי.

חנות יש לי ברחוב הפרגובי. כמה אני חיב עליה אינני מחויב לספר לכם. כלשני נקיה אני קריה: לה „מאנאויין“, כגולה היא זאת, שטר-חיב עיני ובניכב מה הוא? אך מפני פרומסט אני נשמר כמו מפני נאש. כה מכלים את החלר ומשיאים גם כן או בת. והנה יקרה מקרה, שיקראו לו שכתון. ובשפתנו: שני בחורים יבאו, אחד כבן י"ד ואחד כבן מ"ו שנה ויאמרו, כי היום או מחר עלי לסגור את המאנאויין. בתחלה היה זה מין לצנות, שחוק הוא. אינני שם לבי, כי בעוד ימים אחרים עלי לשלם שמר חוב ואני נעשה

פיריטון.

פעושות*

בעירנו קרו בימים האחרונים דברים פעושים אחרים, כדתי נעימים. במיץ שאינני מוצא הפין לדבר מהם, הלא הכל פשוט כל כך מן המעשים יטבה יום. רחובות אחרים הוצתו באש, מאות אהדות בני משהר נבזו, נעשה נזק על מיליונים אחרים, עשרות נשים נאנכו ועשרות נפשות נהרגו או נפצעו. ובעינינו היהודים הדפיכו „קול קורא“, שחתם עליו הרב כהותם הקאמיטיק שלו, על אדות עזרה מהירה, גם שלחו שתי דפוסיות לפטרבורג, האחת אל ויטה והשנית אל גינצבורג — בקצור, הכל נעשה כמו שנהוג בכל הקהלות ההגונות, כשהשנים כבדקי. למה יה אכפר? כמה אתפאר? הלא גם ככל עירה נכחדה יקרו היום כארה. החיב האמתי בזה לא היתה הפעם „האכרית עם סל הכיצים“... הן לא תספקנה כל הכיצים אשר ברוסיא, להרץ בהן את כל הפוגרומים. השלטון כבר

(* „קלייניגקייטען“, מה„טלגראף“.

חברי הפרלמנט האונגרי בוז את דבר המלך וידחו את כתבי ידו ואת פקודותיו הערובים אליהם מבלי לפתחם, בזיון בזה לא נחל עוד כל מלך וקיסר בדור הזה. אבל גם שום פרלמנט בעולם לא התחיל עוד בדור הזה כהפרלמנט האונגרי עתה, שחיל צבא, גדודים מכל מיני הצבא. הקיפוהו ויצורו עליו וילכדוהו ויבאו אל תוכו ויגרשו כל איש מהיבנו ויחתמוהו בחותם הממשלה. המצב באונגריא דומה עתה למצב של מרידה גלויה, אף שיראים הם מנהלי המאדיארים לקום בגלוי נגד מלכסוממשלתו. — הממשלה מנתה קומיסרים ממונים מאת המלך על הפלכים, אשר גרשו משם את הנציגים. ובן גם על פלך בודפשט ועל עיר הממלכה ימשול מעתה קומיסר, שכחו יפה לעשות כחצו בלי באי-כח העם. הפרלמנט החליט לבלתי שמוע בקול המלך, שנמל את מועצת הממלכה ולהתאסף לישיבה בבית אחר. אך פחדו להקים רברים. באונגריא מושל עתה המלך ממשלה בלתי מנבלה, בעת אשר ברוסיא ובפרס התכונן ממשלה קונסטיטוציית.

המצב ברוסיא. לפי ההנמחות יפתח הפרלמנט הראשון בחדש אפריל/חזיון ב"ערכב" קונסטיטוציא שולט שם שלטון של תקופים, אשר כמוהו לא נשמע גם ברוסיא מעולם. ארבעים אלף איש חשודים נתפשו בימים האחרונים ויושמו בכור וככל יום ויום יעשו השומרים בדיקות וחפושים בבתי אזרחים שקטים והחמס והשוד מהרבים. גזלנים פשוטים כמוכן הישן מתחפשים כשומרים ושומרים מתחפשים כאכרים נכנסים לבתי בעלי בתים ומפיינים חתיים ואימתם על כל. מעשה היה, שנכנסו שני אכרים לבית יהודי ברעש ויהתילו לחפש ולברוק ולצוות לפתוח כל הדלתות והארונות. היהודים גרו הבית קראו קוקים, שתפשו את החולנינים" ויכום באכזריות ויבאום אל הפוליציא. שם נודע, כי הם שומרי-סתר מתחפשים. אז תפשו את היהודים ויבום מכות רצח ויתנום במאסר. מעשים כאלה יקרו בכל עיר ועיר. — בקוקו מאנו המחמדים להספיק צידה ועגלות לחיל הפרשים ויצו הפקיד לירות בהם. ארבעים איש נפלו חללים מן המיזמים, שהממשלה בוסחת בהם ומשלחת אותם באייביה הארמנים. במכות מתפוצצות בכליום, אוצרות כל נשק של המורדים נגלים. במזרח הרחוק נתפש נציב משימו על חמס ושליחת יד. חיא זוממה לשוב לכבוש שם את הארץ מיד רוסיא.

מפתח להכין מה היא הסבה, אשר כל תלמיד בתי-המדרש הגבוהים, אשר כל ימי שבתם על ספסלי בית-המדרש ילכו חלוצים לפני המערכה וילחמו בחרף נפש מלחמת הלאום, וכאשר יגמרו את חוק למודם ויתחילו לבנות להם בית, יעזבו אותנו! העם הרל והשפל מעול הנלות הוא בעוכרם. ואם בן הדבר, אם באמת נוכל לראות מראש, שגם אם יתנו לנו זכויות בתור עם מיוחד, יקחו הבוגדים המומרים והפושעים להיות באי-כחנו והם ימכרו את נפשותינו ברכם לכל מי שיתן יותר או אשר יקוו לעשות עמו "נעשעפט" — האם לא אכדנו אז יותר מאשר בזמן הזה? עתה נתנחם בעתיד טוב, אבל מה נענה אחרי כן, האם לא יאחו רוח יאוש נורא את כל העם? ומצד אחר מה נעשה אם ברגע האחרון יתבטל כל הרעיון של בחירות כלליות ושוות? מה נעשה אם לא יתבטל, רק שהממשלה לא תתן לכל אומה זכויות מיוחדות, אלא לפי מספר הנפשות או לפי גלילות הארץ? מה נעשה אם הממשלה לא תשנה את סדר הבחירות מעקרו רק תמלא את הסדר הישן באיוו מלאים חדשים, כלומר איזה תקונים, שאין צרך בהן? מה נעשה? אשאלה.

(סוף יבא)

פניאטון. ד"ר יוסף מנחם זינגרריך.

ענינים מדינים

המבוכה באונגריא. הקיסר עשה לעמי האונגרי כמו שעשו בחיריו ואציליו לו; מדה כנגד מדה. הם מתקבצים בכל יום, לדרוש את הפרוד, להפרר מאוסמריא והקיסר קבץ את בחירי עמו, להפרידם איש מאחיו, לבטל את מועצת הממלכה ולמשול לבדו על הארץ הסודרת. בית הנאמנים החליט פה אחר, לבלתי פתוח וקראו את מכתבי הקיסר החתומות בחותמו, המכילים את מנוי קומיסר של המלך ואת בטול מועצת הממלכה והקיסר חתם את כל דלתות בית מועצת הממלכה בחותמו וחיל צבא עומדים שם למשמר, לכל יהין איש להסיר את החתומות. יום זכרון יהיה יום 19 לחדש פברואר בדברי ימי אונגריא, כי ביום הזה לבד צבא המלך את בית המחוקקים באונגריא ויגרש משם בחוק-יד את מחוקקי העם, הרוצים למשול כמושלם, לצוות את המלך למחול על כל חיל צבאו ולהת את הצבא כמתנה לעם. היום הזה יהיה לזכר עולם גם בדברי ימי העמים, כי ביום הזה קרה באירופה מה שלא קרה זה עשרות בשנים, כי בחירי עם גדול

בצדק בעולם המציאות הזה אלא מה שיש באגרוף וכוזרוע. כל מאן דאלים גבר, כלומר עמו הצדק. החוק האכזרי הזה, אשר הווייפנים והצבועים מימי הבינים — שהלכישו כל נבלה, זמה, תועבה, רצה ונזלה בטלית של יראת שמים ואהבת אדם — קראו לו "משפטי האלהים" (אדראליען), לא די שלא בטל בימינו אלה כהוש השערה, אלא יתנכר עוד מיום ליום, דור דעה שלנו הסיר את מסוה הכושה, הצנועות והמוסר מעל פניו ומטיף לכל הרוצה לשמוע, כי התענגים הנשמיים המה תכלית האדם. אם לפני קראו לאהר צדיק — לא רק בעמנו כי-אם גם בכל העמים — רק לאיש אשר מסר גופו ונפשו בשביל תורת אלקים ואהבת אדם, יקראו עמי אירופא הנאורים "צדיק", "אדם עליון", למי שישביל למלאות כל משאלות לבו, לעשות כל נבלה ולרמות את כל העולם. — נגד דעת ר"ש הצדיק אשר העמיד לו למשאת-נפש בהתנגדו למעשים אשר ראה בעולם העשית, שתכלית העולם האנושי הוא תורה, עבודה (עבודה-ממש) ונמלת חסדים, ילמדו אותנו חכמי אירופא הלכה למעשה, שתכלית העולם הוא "רמאות, רצח ועשק". — ואם העמים היושבים על אדמתם עורם עד הנה עבדים רוצצים ונושקים ומחבכים את הרצועה, אשר ילקו בה, מה יש לנו לקוות מאחינו האומללים, עבדים לעבדים זה שתי אלפי שנה? האם לא נקל יהיה לבוגדים אשר רסן הממשלה בידם, לפתות את הילדים הגדולים חסרי דעת המדיניות, נכנליהם ובלהטיהם, אם יראו להם מרחוק בידם האחת השוט ובידם השניה שעשועי ילדים, כמו שעושים לתינוקות? דבר ידוע הוא, שהיהודי הגלותי מוכר רוחו ונפשו בשביל בעלי השוט. גלוי וידוע הוא לכל היהודים, שכל עורך-דין או רופא, אשר ידבר עם בעלי דינו או חוליו יהודית, או אם עורך-דין או רופא כזה ילך ח"ו ביום מיתת אבותיו לבית הכנסת להתפלל קדיש — מכירה בשרה לא נדבר — שהוא בור וע"ה, לעורך-דין כזה יקראו לבלר (ווינקעלשרייבער) ולרופא כזה יקראו גלב. — חוצפה וכנידה היא סגולה מיוחדת לפרנסה בכבוד ממטון של יהודים אדוקים ולהיות שר ושופט עליהם. דורשי רשומות אמרו, שסימן מבהק הוא, שכל עורך-דין או רופא, אשר יגדל בתוך ביתו כלב שוה ה' מאות כתר, ואשר בניו ובנותיו ילמדו את הכלב לנשוך ולנבוח ולקרוע את הכנר הארוך של יהודי, בידוע שלא עמדו אבותיו על ה"ס, מפני שהיו פקחים", ולכן בטח גם נכדם פקח הוא, ע"כ מחויבים היהודים לכבדו על כל חבריהו. — האמת המרה הזאת, אשר אני כותב מרוב שיחי וכעמי בדם לבבי, נתן לנו

על המצפה

קץ לפוליטיקה של בת-היענה.
ננעל הפרלמנט האונגרי ובאי-כח הלאום האונגרי גרשו מתוכו בסוררים, כי מרו את פי המלך; ננעלו

בסוף עלתה לי ערמתי לצאת ידי כל הדעות: את פתח החנות סגרת ואת תרסי החלון פתחת. ותוצאות הדבר היו, כי הארגניוציא פוצצה את חלוננו והפוליציא שברה את רלחתי ודרך אנכ השגתי מכות בכדי הברזל, אשר ביד הכחורים, על שכמי האחת ומלקות ברצועות הקוזקים על שכמי השנית. בוראי בן דרך העושים חרות. לי אחת היא מי מכני.

סוף הדבר היה, כי שני הצרדים הודונו על פתח חנותי. כפי הנראה יחלו על זאת. קול שריקה נשמע. מסתמא בן מברח הדבר להתחיל ומנהג קדמונים הוא. וזה משך אחריו המון הפעוטות, שהזכרתי למעלה, שאיןמן המדה לדבר עליהן: הציתו רחובות, בזוו הכל, אנסו בתולות, הרגו אנשים — ועל שטר חובי נעשה פרומסמ.

הנך רואה איפא, כי אני היתי החיב כפעם הזאת. ואולי, — מי יודע? אולי יש עוד סבה עמוקה יותר לדבר. בדיקת שליח הסנאט בוראי הכר את הדבר.

ד. פרישמאן.

"היתכן? יהודי עם אשה ובנים, ופת לחם? ושטר חוב?"

ותוצא הנערה מתחת למרה איזה כלי-ברזל ובידי הכחורים נראו רמחים. ואני שונא את הברזל ושונא את הרמחים. אחרי שני מינוטים היה החנות סגורה. לא עברו חמשה מינוטים והנה גרוד קוזקים, גדוד משרקסים, שני שומרים ושלושה נוגשים והפקיד מפקד: "פתוח הפתח את החנות!" ואני מבבעי איש מקשיב, שונא אני קול-שומרים ושונא מבט-נוגשים ובפרט כאשר יעמדו קוזקים ומשרקסים לימינם ולשמאלם. כאותו רגע היתה החנות פתוחה. כפי הנראה היו חלוקי דעות עצומים בין שני המחנות, כי עוד לא עברו חבושה רגעים והנה שלוחים מן הארגניוציא הראשונה: סגור תסגור! מאין ברירה סגרת. לא ארכו הרגעים ופקיד בא ועמו משרקסים! פתוח תפתח! גם בקולו שמעתי. ובן שתי שעות שלמות. סגור ופתוח. רכוננו של עולם! מה על אדם חומא לסבול כחיו! ממש כמעשה ה"ובוח" הידוע. כאשר דרש הכמר הגדול את דרשתו הביאו שנים עשר במרים הדיומים את המורק עם המים הקדושים, לזרוק ולמבול. ובררוש הרב את ררשתו הביאו שנים עשר ריינים את סביני המילה ויהתילו למול. הייתי בעיני כאברהם אבינו הקושר ומתיר, קושר ומתיר.

לסגרה, ועוד הפעם פתחתי ושוב סגרת. בוראי בן דרך העושים קונסטיטוציא. וזמן פרעון מגיע בכל יום ורמט יאחזני מפתח פרומסמ.

כפי הנראה בא שנוי עצום בדבר, ממשלה אחרת נכראה פתאם, מלכר זו של הבחור בן י"ד והבחור בן מ'ו. ולממשלה ההיא ישנם קוזקים ומשרקסים והיא גורה פתאם, כי אסור לסגור חנות או מאנאזין ביום בשום אופן שבעולם. הסוגר חנותו בחול ישיג מהלמות וישב בהפישה וישלח לסביר ויתלה. בוראי בן דרך העושים קונסטיטוציא. לעמד תחת שתי ממשלות, זהו עסק רע, גם תחת האחת קשה למדי.

והנה יום ב' הנורא. כהלה ומהומה עלי. מחר בשעה ג' אחה"צ יוכל הפרומסמ לבא. בכל אופן יש לי פנאי עד הערב, ללכת אל הנמרים, אך כמוכן עלי לתת שקל כסף. כמעט פתחת את חנותי — ברוך הכא! שני בחורים ובתולה אחת נכנסים.

"באנו בשם הארגניוציא, לדרוש ממך לסגור את החנות, חג"היום לנו".

הראיתי להם את-הפתקא הירוקה מן הבאנק. זס פרעון לי, מפני פרומסמ ח"ו אני ירא.

"שלושה מינוטים ימן אנו קוצבים לך. תיכף ומיד סגור את החנות!"

חברות ציוניות ובאי-כח הלאום היהודי עמדו לפני שרי הממשלה הנליצית כסוררים, כי מרו את פי — ראש קהלת לבוב. הלאום האונגרי דורש, כי יהיו בניו חיל-צבא אונגריא ולא חיל צבא אוסטריא והלאום היהודי דורש, כי יהיו בניו יהודים ולא פולנים או אשכנזים. הלאום האונגרי נענש אחרי אשר מאן לתת למלך אנשי צבא, פקידי ממשלה, שרי פלכים ויחדל לשלם אף את המסים, הרים יד על שרי המלך ויכעס ויכעס את המלך המרורים בחוצפתו, שאין לה גבול והלאום היהודי לא עשה מאומה, כי-אם חוה דעתו בהשקט ובנמוס, כי אינו רוצה למחול על זכותו, כי גם הוא צריך לשלוח באי-כחו למועצת הממלכה ויהודי הבוגד בעמו הוא בזוי ומשקץ כבן עם אחר הבוגר בעמו. הלאום האונגרי נענש ע"י המלך, אשר לץ משפט המלוכה והלאום היהודי נענש ע"י מלשין, אשר בקש תואנה ויבא דבת עמו אל ממשלת המדינה, אשר שלומה וטובתה רורשים, שלא ירימו היהודים קולם בתור עם. אך לא כן החשוב הממשלה המרכזית בוויין. המניסטר האוסטרי לעניני הפנים, גראף בילאנרט-רהייט, קבל את ראש הסתדרות החברות הציוניות באוסטריא, ד"ר שליט, שתי פעמים בהיכלו וירבה עמו שיחה על-אדות דרישות היהודים בתקן הבחירות ועל אדות הציונות בפרט, בשום-לב רב שמע את דברי ראש הציונים ויהענין מאד לשמוע, כי אין כל רע בתנועה הציונית וכי היא הררך האחד, אשר בו יוכלו היהודים ללכת, לבלחי היות למפגע לאחרים בממלכה הזאת, אשר עמים ומפלגות רבים נלחמים בה כל הימים והתחכרות היהודים לעם אחד תנרום הפסד לעם אחר. ד"ר שליט באר לפני המניסטר את טעם החלטות האספות הרבות של היהודים ביום י"א סבת ואת טעם הפולנים ושליח-צבורם ד"ר ביק, הרוצים להכחיד את העם היהודי ולהבחיש מציאותו. בפעם הראשונה הראתה ממשלת אוסטריא חפץ לדעת את היהודים אשר בארצה ואת התנועה הכבירה, המתחוללת בתוכם. קץ עשתה הממשלה לפוליטיקה של כטול היהודים כאלו אינם והעלמת עינים מהם ומעניניהם, שהיו נהוגים עד כה מימי מתן שווי הזכות עד היום, קץ להסרת הפנים מן היהודים בשאט נפש ולהזכרתם בשמות שאולים מאחרים, כמו שנהוגים בדבר מאום, פן יתבישו „בני דת משה“. הממשלה הביר עתה את היהודים בשם האמיתי ולהכלית זאת לא חפץ המניסטר לשמוע את חות דעת היהודים ואת דרישותיהם מפי ראשי הקהלות ומפי ראשי „אגודת הקהלות“, הקימת על הנייר השמוג בארכיב הממשלה (אף שקולה לא נשמע ביננו) ואף לא מפי ראשי „האליאנץ“ והחברות והאגודות האחרות, אשר קולן הולך מסוף העולם ועד סופו, כי-אם מפי ראש הסתדרות הציונים, כי רק אותו תביר הממשלה בתור בא-כח העם היהודי, היודע את צרכי עמו ואת מכאובו באמה ובתמים. אולי יבושו מעתה אחינו הבוגדים בנו להתנהג בפוליטיקה של בת-היענה, להסתיר את פניהם ולדמות, כי איש לא יראם. הממשלה כבר ראתה, כבר שמעה, יודעת היא מעתה, כי לא הד"ר ביק מדבר בשם היהודים, כי לא תוכל לשמוע מפיו את מחסורי היהודים כי-אם מפי איש, שאינו מכחש בעמו ואינו מעלים עיניו מצרכיו. הד"ר שליט לא בוש להגיד למניסטר, כי על פי מספר גלגלות היהודים באוסטריא, אם גם לא נשגו בערכם הסוציאלי ובהשכלתם, מניע להם לפחות עשרים צירים במועצת הממלכה. ד"ר שליט באר למניסטר את מעשי ראש קהלת לבוב ואת המעל, אשר מעל בעמו. בעז-רוח, המצוי רק אצל אנשים היודעים את ערך עצמם ועמם, הוכיח ראש ציוני אוסטריא את המניסטר גראף בילאנרט, כי כימי הפרעות באוהנוב ובזאבלוטוב לא יכלה ממשלת גליציה להחיש מעשיה לעזרת רבים, למנוע שפיכת דמים יעתה החישה כל כך הממשלה היא עצמה מעשיה, לנעול את החברות הציוניות לטובת הפוליטיקה של יחיד. הד"ר שליט דרש מאת המניסטר אחד מהדברים האלה למען שמירת זכות היהודים: (א) לתת לכל עם אוטונומיה לאומית ולהביר את היהודים בתור עם מיוחד, כמו שדרשו היהודים

במאות אספות; ב) להנהיג סדר בחירות באופן פרופורציוני, למען הגן על זכות המעטים; ג) להפריד את הערים מן הכפרים במעשה הבחירות; ד) אם יעשו רשימות הבחורים של עם ועם בפני עצמם, יעשו גם רשימות הבחורים היהודים בפני עצמם; ה) לחלק את גלילות גליציה ובוקובינה באופן ששיגו גם היהודים את זכותם במשולח באי-כחם. המניסטר הקשיב לדברי הד"ר שליט בשום-לב ויגר לו, כי הוא רואה בשאיפות הציונים, המלאות דעות נשגבות, פוליטיקה אוסטריית נאמנה ומותרת, אך אופן הבחירות הפרופורציוני אינו טוב ליהודים וקשה להנהיגו באוסטריא, כי לזה דרוש לחבר גלילות-בחירות אחדים יחד לגליל גדול אחד ואז קשות התיינה הסתדרותם והתעמולה בהם וגם ההשגחה עליהם. הממשלה נסתה בהצעה, שתשים לפני מועצת הממלכה, למלאות כפי האפשר את מאויי היהודים הצודקים. אוטונומיה לאומית לא תנהן לשום עם. בדבר הלונת הד"ר שליט על נעילת החברות בהשתדלות הד"ר ביק ענה המניסטר, כי יכדוק היטב את הכתבים על אדות הנעילה, כאשר אך יגיעו לידו ויבטיח, שאם יתנהגו הציונים כהוגן יתהלך הוא עמם בישר ובצדק. מן הראיון הזה אצל המניסטר נודע, כי הצירים היהודים האחרים, שהבטיח הד"ר ביק בשם הממשלה, אינם פרי עמל נשיא קהלת לבוב, כי-אם פרי האספות הרבות ביום י"א סבת. כי בתחלה לא שמה הממשלה את לבו כלל לזכות היהודים, כי שכחה, שבסדרי הבחירות החדשים לא יהיה ליהודים אף ציר אחר במועצת הממלכה. אך באשר הניעה לידה המלגרות מהאספות הרבות, החליטה להקציע איזו גלילות כערי גליציה ליהודים, אשר יבחרו שם ציריהם. ע"י המניסטר הפולני פיענטאק נודע הדבר לקלוב הפולני ולד"ר ביק, אבל אין זאת פרי השתדלותו. — הראיון הזה יקר וחשוב לנו מאד. נכבד לנו לדעת, כי באשר בקש אלוף היהודים, נשיא קהלת לבוב, להועץ ע"ד הבחירות, מאן לצרף אל מועצותיו בא-כח הציונים וכאשר רצה המניסטר לעניני הפנים לדעת את חפץ כל עמי אוסטריא בענין החשוב הזה מצא לנחוץ לקחת דברים עם ראש הסתדרות הציונות באוסטריא ולבלות עמו שעות אחדות. הד"ר שליט אמנם בקש מהמניסטר שיקבלהו, אבל הוא יכול זה לדבר עמו רנעים אחדים, ויומינהו לבא שנית בשבת ויאל לחקור מפיו בפרטות על כל עניני הציונים וצרכי היהודים. מעתה אולי לא תעלים עוד הממשלה עיניה מן היהודים הנבלמים בשמם היהודי, כי עתה תדע הממשלה כי לא כל היהודים כושים בעמם ובונדים במולדתם וכי יש מי שיתבע עלבונם.

לשאלת המבטא העברי.

(חקירה מדעית פילולוגית).

המשך

יש עור הרבה מלים תנכיים הנמצאות גם בספרות היונית הקדמונה שלפני התלמוד וגם בספרי הומר — לא נעתקו איפא משפה לשפה — והמראות לנו לדעת את אופן בסוין העברי. כגון: בטה, שמעון, צפידה=*απίδα (Σάριδος) Σίμων βίμα* (השניים במלים העבריות הנם לרוח שפ"ע). מאלה נלמד, שהתנועות הקדמוניות: קמץ, חירק גדול ושורק נשתמרו במבטאן העתיק: u i a מוזן נתינת התורה עד ממשלת הרומאים ושאר התנועות, שהתפתחו משלש אלה, לבשו צורה ופשוטו צורה ועברו בדרך עפזון שורה ארוכה של תמונות שונות. החולם שבתנ"ך ובתלמוד מופיע לנו בהמלים השאלות בתור o, אך מן הנמנע, שמבטאו הקדמון היה כן, כי בהתפתחו מן au היה בראשונה תנועה בפולה וגם אח"כ תנועה מקורית מאד ושונה בכל אופן מן o פשוט. וזה גם בנוגע להצרי. התפתחות התנועות השפה היונית הוכל להדמות לזו של שפתנו. הש היוני בקדמותו שונה היה בהחלט לדעת הוקרי השפה ההיא, מס, למרות שגם פה לא נודע על מה נשען השוני. ביונית מוזן התלמוד וגם ביונית החדשה מתבטא o כמו חולם ובזמן התנ"ך o פשוט. הוא מהאים איפא לחולם שלנו. הצרי בלי

יוד דומה לגמרי לז' יוני, אשר במבטאים העתיקים המקומיים השונים בטאוהו באופנים שונים ושחכ"כ נעשה e. בטוי הצירי ביוד היה אולי לפני מרבב, aj, כמו הדיפטונג היוני „e“, אבל ביחד אתו נשתנה לaj, כי ביונית החדשה מתבטא „e“ וגם ej. הננו רואים איפוא, ששאר התנועות, שקמו מצרופי שלש התנועות העתיקות, היו בתקופות התהיותן מרכבות ומקוריות ולאחרונה נתבוצו ונקבע מהן החולם—o, הצרי ביוד—ej והצרי בלי יוד—e. — עתה מן הראוי להתבונן כמה מן האמה יש בהשערות המדקדק העברי י. שמינברג. הוא משער, כי כל התנועות הנרולות מרכבות הן ומתאמץ לישוב בהמצאתו פסוקים אחדים בתנ"ך. ואת אמתה השערתו הוא מוכיח בזה, שבכל השפות של בני שם יש תנועות מרכבות ופשוטות ובפרט שבשפת ערב היו לפנים, כאיזו תקופה עתיקה הניעות מרכבות והברתן היתה aj, ou. אבל מאריה דאברהם! הלא לדברי הכל ברור שהחולם והצרי, כמו כל e o, שבכל השפות, בהתפתחותן מהתנועות הקדמיות היו דיפטונגים בתחלה ולבסוף קבלו צירותיהן o, e. מעשה התפתחות שתי התנועות האלה נהווה כמעט בכל השפות וחתו ou והaj המשווערים מתבטאים אמנם עתה בשפות ידועות e וכך היא הברתם של „e“ שהיו לפי המדקדקים היונים בראשיתם כפולות ומקוריות מאד. ברור שגם החולם והצרי שלנו התפתחו כמו בכל השפות באופן הזה, ושלא היתה שפתנו מטה בתקופה, שהחולם והצרי היו עוד מרכבים רואים אנו מהמלים השאלות, שהחולם והצרי ממלאים בהן את מקום „e“. בנוגע להחירק והשורק לפי שמינברג החירק ij ולנו i ארוך השורק מתבטא כמו ou יוני או צרפתי, היינו כמו u. וכמה רחוקה ומזרה השערת שמינברג, שהברת הקמץ הגדול הוא oi צרפתי! אין לה אף דוגמא אחת בתולדות שפתנו. גם לא נכון מה שהוא מחליט שהתנועות הגדולות, בהיותן כפולות הן הולדותיהן של התנועות הקטנות, שהנן פשוטות. אבל אנו יודעים, שהתנועות העתיקות בכל הלשונות היו ארוכות, כי כל הכרה קצרה קדמונית בתנועה אחת בפני עצמה מן הנמנע שיהי קצרה, יען שההפסקה הפתאומית, המקצרת אותה, מעושה היא ונעשה במחשבה תחלה וכל הברה טבעית ארוכה היא. (ראה: Delitzsch: Gründzüge der Phonetik בהוספה) ובלל גדול הוא גם בהשפות הקלסיות שלפני אות כפולה תבוא תנועה קטנה וע"כ באה גם בעברית לפני אות דגושה, שהיא כפולה, תנועה קטנה, שהיא קצרה, התנועות הקטנות מצוינות איפוא בזה שהן קצרות ולפי שמינברג, הסובר שהת' הקטנות הן הקדמוניות, הלא בהברת ארוכות הן, כי אין התנועות הקטנות יכולות להיות ארוכות נראה גם מזה, שה' הידיעה מתחלפת לפני אחהע"ר לקמץ גדול לפי שהאותיות האלה אינן מקבלות דגש, בלימר לא תוכלנה להכפל וע"כ יבוא קמץ, שהוא ā תמורת פתח, שהוא ā ואם נאמר שפתח הוא ג"כ ארוך מרוע התחלף לקמץ? — נקוד ה' הידיעה זקוק איפא לאות שלאחריו: אם היא כפולה, אז aה שלפניה קצר (פתח) ואם היא יחידה, מכפילים ומאריכים את aה (קמץ) ולפי המבטא האשכנזי מאיזו סבה נהפך לפני אחהע"ר פתח לקמץ, שהוא o או u? אמנם לפעמים לפני ח' ה' יתחלף הפתח לסגול, כמו ה'הרים, אבל אלה קרובים מאד במקורם ומתחלפות גם בשפות אחרות וסגל זה באמת ארוך הוא, כסגל של השמות מלעיל. נתבונן עוד מעט לחלוף התנועות, שמר וואלקאו-סקי בגליון ו' הביא מהן ראה למבטא האשכנזי, לדוגמא: פן ובן־אדם, דם ודם-עשוק, יד ויד־איש, פן, דם כשהם לעצמם, כנפול עליהם ההטעמה, מארכים במבטא ומשום זה הם מנוקדים כתנועה ארוכה, אבל בסמיכות כההחברם לשם אחד ובהעתק מהם הנגינה להברה האחרונה מסתברא שהתנועה הראשונה בלי הנגינה תקוצר: פן־אדם, דם־עשוק וכהנה. אבל שתשנה משום זה מס וכו' לא זה בלי שום טעם ויובל להשען רק על „ישר הגיון“ הנמצא ביחס ישר לרצון „האבות והבנים“...

משדה הספרות והמדעים.

חלבון-מלאכותי.

הפרופסור ד"ר עמיל פישער, שיצא טבעו בעולם בגלותו את הרכבת מיני נפה וגם המציא החבלה לעשות נפה-ענבים בעזרת תורה החימיה בלבר — נאם בברלין נאום נכבד על אדות החלבון-המלאכותי, אשר בל העולם המדעי חכה לו זה שנים אחדות בבליין עינים. לדרשתו נאספו גדולי כל החכמים מברלין, מאנגליא ומווין, בלם היו מוכנים לשמוע הדרשות נעלות בחכמה החימיה מפי הפרופסור פישער והקוהט לא נשארה מעל. בהחלה באר הד"ר פישער את היסודות החימיים, הדומים לחלבון, בדברים מועטים רבי הערך קבץ את כל עבודת החכמים על אדות חמץ-אמינה (אמינאזידע). ע"י ודיעת ההרכבה של חמץ-האמינה בא פישער למסקנא, שעל ידו נוכל להוציא על נקלה חלבון של ביצה בדרך מלאכותי, אף שבין החלבון לחמץ-אמינה עוד יש להבדיל רב. את החלבון הכירו החכמים המיד בתור חלק ביולוגי, אבל לא בתור חמר חימיה. אולם חמץ-אמינה הוא חמר חימי ודאי. עמיל פישער, שעוד לפני ארבע עשרה שנה המציא הרבבה רכת הערך של מיני-חמץ-אמינה, ההחיל זה כשש שנים לחקור בעיון רב על מהות החלבון. הפרופסור ווירכיב הורה, כי יען נמצאים בחלבון יותר מר' אלפי אטומים מחוברים למוליקול אחד, ע"כ יקשה לחקור על אמתת מהותו; אולם פישער השהמש בכחיותו החימיים באחר ויצליח, לא רק להמציא חמץ-אמינה נקי מכל וכל, כי-אם גם להראות, שתמצית החמר של חמץ-אמינה, דומה ממש לתמצית החלבון של ביצה (פפטינא), אשר נכיר אותו המיד רק בתור חמר הנמצא בבעלי החיים. בחלקנו בדרך חימי את החלבון נוכל למצוא בו כמעט כל מיני חמיצי-אמינה. עתה, אם רק נודעה לנו הרכבת החלבון, אזי נקד יהיה להרכיב מיסודותיו את החלבון בעצמו. זהו חוק בחימיה. לפי דעת פישער אין החלבון הטבעי רק הרכבה ממינים שונים של חמץ-האמינה. ולפי דעתו בחר בדרך, אשר בלי הפונה תוליקו למטרה המבוקשת. הפרודוקט, שהשיג ע"י פעולת ההרכבה הנזכרת, דומה ממש להחלבון ונוכל לעשות ממנו זהמה (שאום) כמו מהחלבון וגם להבוהו ל"שג". גם יתר הסגלות החימיות אשר לחלבון ביצה נמצאות בחלבון המלאכותי הזה. אחרי אשר העלה בידו להוליד את המוליקול החלבוני תשיג החימיה הביולוגית את פסגת מרומה בשדה המדעים. הד"ר פישער הביע את תקותו, שלפי דעתו עשית החלבון בדרך מלאכותי הוא רק שאלה של ימים מועטים. אם באמת יצליח להוציא את המצאתו מהלברטוריום לעולם העשיה, אזי טובה גדולה רבת הערך נשקפה לבני אדם בזה, כי ע"י המצאתו נוכל להוציא מהחלבון המלאכותי, שנוכל לעשוהו במדה מרובה, מזונות חדשים, שיכריאו את האדם ואשר ימלאו את מקום הבשר ולא יצטרך האדם עוד להרוג בקר וצאן ועופות, להכין מאכלו. החלבון הלא הוא עקר מזון האדם ורוב חמר החלבון, שהאדם צריך לו, הוא מוצא בבשר. בודאי נשמע בקרוב את תוצאות חקירותיו של הפרופסור המומחה הזה.

סטניסלב. מ. הורוויץ.

המכשפים בהודו. האמגושים בהודו מצטיינים כנפ לאותיהם הרבה יותר מהמגיים הפרופיסודים באירופא. זה לא כבר הודיע הד"ר הענאלדט בעתון אנגלי תוצאות חקירותיו כמעשי האמגושים ההם המפליאים, בעיר אנרא עשה אמגושי חור באדמה כמקלו הלבן, בו שם האמגושי איזה זרע ויכס אותו בעפר. כעבור שלשה רגעים, צמח במקום ההוא עץ פרי במהירות נפלאה, וכעבור חמשה רגעים עמר לפני הרואים עץ גבוה בחמישים רגל נושא פירות ועלים, אך עליו לא

באספה ויבקש ממנו, לבלתי הביא את ענין יהודי מארוקו עד שלחן האספה, כי ליהודים אך טוב ושלום תחת ממשלת השלמן הרחמן ואין להם עד מה להתאונן. הכל יודעים, כי שקר הדבר. אך ממשלת מארוקו הכריחה את הרב לשלוח את המכתב או הרב הוא מעין נשיא קהלת לבוב או מעין הרב באדסה. שאסף חתימות, כי הנציב והצבא הגינו על היהודים בכל יכלתם בשעת ההרג.

עבודה בארץ ישראל. מי שאין בידו הון ולא מלאכה לא ימצא עבודה בארץ ישראל, כי עבודת כפיים בזול ועל כל עבודה יפצו פועלים הרבה. אבל יש מקום בא"י לבעלי מלאכה מומחים: נגרים, משקדים, אופים, מסגרים, נפחים, חנתים, חיטים. אלה ימצאו משכרת בערים הגדולות: בארות, דמשק, חיפה, יפו, ירושלים וחברון. ממשול גדוד למתישבים פה הוא השפה. שפת הארץ היא ערבית והיודע עברית ילמד פה על נקלה ערבית. מקום רחב ידים יש פה לסוחרים חרוצים בעלי הון. בשכם וביפו ישנם בתי חרשת של בודית העשויה מזיתים, והם מביאים משכרת טובה. מי שיש לו חמשים אלף כתר, לקנות לו זתים לכל השנה ולשלם במזומן, ימצא בזה עסק טוב. הבורית יוצאה למצרים ולאירופה. אופים יעשו פה עסק טוב בקרן של עשרת אלפי כתר. כבוש זיתים לעשות שמן ולהוציאו לחו"ל גם הוא עסק טוב; לזה דרושה קרן של מ"ו אלפי כתר. וכן כבוש שמן שמשמין, יבוש פירות וכבושם, עשית ניר לפפירוסים, שרפת י"ש (שנים האחרונים מובאים מרוסיא, אוסטריא וצרפת); חרשת צמנט, כלי כדול, שיר, ניר, עורות (כל אלה מובאים מחו"ל); חרשת קטנה של מיני משיחה, דיו, שרף, צבעים וברומה. כל אלה חסרים. המסחר בפרי הארץ: דגן, פרי עץ, צמר, רבש, עורות, שמן בורית עורנו כדו בידי נברים, יהודים בעלי הון וחריצות יוכלו לעסוק בזה ולהביא ברכה לעצמם ולארץ. (קדימה).

מיליוני יק"א. אפוסרופסי ההון הרב, שהניח הבארוץ הירש, ליסד מושבות נדחי רוסיא, מרגישים, כי מתרעמים עליהם על אשר צאנו להשתתף באספת בריסל שדנה ע"ד נדחי רוסיא. אחד האנשים ההם, מאיר זאהן, מצטרף, כי ליק"א ישנן תקנות קבועות ואינה צריכה לשמוע עצה מאחרים. זוהי חוצפה שאין כמות. נדחי רוסיא נודדים בעולם ואינם מוצאים מקום מנוחה. בסף מקבצים בכל תפוצות ישראל ואיני מספיק. והבארוץ הירש הניח שלש מאות מיליונים לתכלית זאת והאנשים הממונים עליהן מוציאים אותם להבל ולריק, להקיץ קרקעות שוממים ובורים בארגנטינא ובברזיליא ומלבד הפקידים האחרים אין כל אדם נהנה מההון העתק הזה, הקולוניסטים בארגנטינא בורחים וקולוניסטים אחרים באים במקומם. בכריזיליא סובלים שלשים קולוניסטים מן הקדחת, זוהי כל התועלת מעזבון הבארוץ, מלבד כ"ס אחרים ברוסיא המקבלים תמיכה, ומנהלי העזבון מעיזים פניהם לוטר, כי אינם צריכים לעצה. וכסף כשביל גולי רוסיא מוציאים ככל עיר מידי עניים ובע"ב בינונים.

מניסטר נשפט. וולאראן גאורניביטש, שהיה ראש המניסטרוס במלכות סרביא, נשפט לתפשיה כמשד חצי שנה על גלותו רזי הממלכה בעתונים.

מכשבת הסטטיסטיקה. באספה הגדולה בבריסל הציע ד"ר אלפרד נוסין רשימות מלשכת הסטטיסטיקה הציונית אשר בברלין, מן שנת 1880. עד 1904 נדרו מרוסיא 1,123,000 יהודים. מאלה התישבו 888,000 בארצות הברית באמריקה ושמונים אלה באנגליא ויתרם בשאר ארצות. מאלה שבאמריקה התישבו 750,000 בעיר ניו-יורק לבדה רוב הנודדים הם צעירים לימים ובעלי מלאכה. מן המספרים שבירדו הוכיח הדובר, כי גולי היהודים אינם ימים להתפזר כי-אם להתכנס במקום אחד ביי. יש מרכז יהודי ומזה הוכיח מה נחוי להמציא לעם היהודי מקום מנוחה לעצמו.

בבורה. איש צבא רוסי התפאר בשוכו מן המלחמה, כי כרת ליפני את שתי רגליו. — מדוע לא התות את ראשוך שאלוהו. כי מצאתיו בלי ראש, ענה הגבור.

כעין היהודים האנוסים בספרד וברוסיא. וכיהודי מצאוהו כל בני דורו ועד היום הזה יחזיקוהו כל האשכנזים ליהודי. גורלו היה גורל העם היהודי את ספריו קבלו כל העמים בחבה גדולה והכל מתענגים עליהם ולומדים בהם ומעדנים בהם את נפשם והשפעת הספרים האלה על דורנו רבה ועצומה יותר מהשפעת כל סופרי העמים יחדו ובכל זאת את מחברם ההריכו, לא חשבוהו לא רק בתור פישן וסופר ומחבר את הספרים הנפלאים, כי-אם גם בתור אשכנזי לא יהשבוהו ועד היום הזה לא הקימו לו מצבת זכרון. בוישים הם דאשכנזים, כי "יהודי" כתב את ספריהם והביבים דאל. בוישים הם, כי הרוח היהודי מבצבץ ועולה מכל שורה ושורה בספרי היינה ההביבים כל כך על כל משכיר גרמני היינה מלא הפכים וסתירות כהעם היהודי ומבקרי ספריו לא מצאו יודים ורגליהם במשפטם עליו. מח שמחליט האחד על אדותו, סותר האחר ומוצא בו את הרפך ממש. כן הוא גם משפט היהודים.

השמדת המשכילים והיהודים, עתוני כרלין מודיעים, כי מבלי משים בא ראש הממשלה הרוסית וויטה ושני פקידים רמים אל בית שוטרי הסתר וימצא שם המון כרוזים נדפסים אל העם להשמיר את האינטליגנטיים ואת היהודים. הדבר נעשה בפקודת המניסטר לעניני הפנים דורנובו. קטטה רבה היתה בגלל זה בין וויטה ובין דורנובו, שאינו רוצה להיות כפוף תחת יד ראש המניסטרוס.

גורי רוסיא. הלורד רותשילד מלנדון שולח בדוצאותיו כאתים בתי אבות מגולי רוסיא לקנדה. בתחלה הכבישם ויתן להם כל צרכם ובקנדה יתנו להם עבודה. התרים, ששלח רותשילד בתחלה לקנדה אמרו, כי רבנות אנשים הרוצים בעבודת השדה ימצאו שם מחיה.

עברית וזרנגונית. בלשכת החברה "מפיצי השכלה" כפטרבורג היתה מלחמת אגרופים בין ציונים, הרוצים שתכיר החברה את שפת עבר לשפה לאומית ותלמד אותה בבתי ספריה ובין דמוקרטים, הרוצים שתעשה החברה את הזרנון לשפת הלמוד.

מקום לנדחים. ממשלת אוסטריאליא תציע עתה דצעה בסרלמנט, להקל את תנאי הכניסה וההתאחוות בארץ. כמדינה אחת שם! תתן הממשלה אדמה חנם למתאחוים, בשאר המסומות תמכור הממשלה או תחכיר אדמה בתנאים נוחים. גולים יהודים הרוצים בעבודת האדמה ימצאו שם מקום לעבד ולאכל לחם לשבע.

אחד העם על הסוציאליים היהודים. "אחד העם" כמאמר ב"ווסחור" הרוסי אינו בוש להאשים את המפלגה "החפשיית" שלנו, המוסרת נפשה ברוסיא בעד החרות ומביאה קרבנות כל כך רבים בעדה — כי עבדים הם כאבותיהם הבורוזאים. "העבד, כותב "אחד העם", נכר בזה, שהוא רץ עם מרכבת אדוניו ואין חלוק אם מאחריה או מלפניה... הוא מבשר גם למסירת נפש, אבל רק בזמן שהוא מרגיש מאחוריו את מבש ההסכמה של "האדון", שהוא מחרף נפשו למותו... יש פסיכולוגיה של עבדים, שהיא קשה מאד להשתנות גם בהשפעת החפש ושדרכה להתקים בהשתנות לפעמים גם דורות שלמים. לענין זה הרחיקו לכת לוחמי החפש שלנו בימינו יותר מאבותיהם הלוחמים "להשכלה". אלה ואלה, בכל אמונתם לאידיאל שלהם ובכל רצונם להביא קרבנות ולהסתגף עליו, לא יכלו להשתחרר מדרכי העבדות הפנימית. ההלוק הוא רק כזה, כי האבות היו משתחוים כעבדים לבעלי "מונדור" והבנים משתחוים לפני בעלי ה"בלוזא" של פועלים. רק האדונים נחלפו והעבד אחד הוא. אחד העם מעמיד את המורדים הארמנים לעמדת חבריהם היהודים. הראשונים נלחמים בעד עמם ורק בעד עמם והאחרונים בונדים בעמם בלי בושע ונלחמים רק בעד זרים, עד שגם המורדים הנכרים לועגים להם.

אספת מארוקו והיהודים. הציוני הנודע ד"ר קלעע מברלין בא רוטאה וביחד עם חבר ועה"פ הציוני באיטליא ראווענא התיצב לפני הגראף וויסקונטא" ווינוסטא ציר איטליא באספת מארוקו ויבקשו ממנו להציע את שאלת היהודים הנענים לפני האספה. הגראף קבלם בספיי ויבטיח, כי בשעת הכשר יזכיר את היהודים לטובה. עתה נודע, כי הרב בטאנג'ר הפך את כל מחשבת המשתרלים. הוא שדח מכתב זכרון אל ציר אמריקה

דיא פיינסטע אללער מארקעז איזט
"צערעס"
 שפייזע-פעטט!

(אויס קאקאסניסכען).
 דאס בעסטע צום באקען.
 באקען. בראטען אונד קאכען
 Nahrungsmittelwerke „Ceres“, Aussig.

די ערצייגונג אונטערליענט דער בעמישען קאנטראללע דער פאם האהען ק. ק. מיניסטער דעם אינגערן גענעהמיגען אונטערזוכונגסאנשטאלט פיר נאהרונגס-אונד גענוסמיטטעל WIEN, IX. Spitalgasse 31
 די קויפער פאן צערעס שפייזעפעטט זינד בערעכטיגט, די ווארע אין אריגינאל-פאקונג אין דער אנשטאלט קאסטענפריי אונטערזוכען צו לאסען.

עכט רוסטישעס מאשינענהל
 וואועלין (טאוואטטפעטט) צילינדערעהל
 צו ביליגען פרייען ביא
 K. Hausmann, Lemberg
 Sonnengasse Nr. 15.
 פרייקוואנט אויה פערלאנגען נראמיס
 אונד פראנא!

הנם גלעד
 נשלה לכל דורש את החוברת
 הכולל מכתבים והעדות ע"ד האחרונים
 הבשרים בארץ ישראל מאת אנורת פרי
 עץ הדרן במושבות יהודה, האדרסה:
 Gesellschaft PRI EZ HODOR
 Jaffa Palestina.

עם ווערען אנגענומען אבאנעמען אויף דאס יאהר 1906 אויה די פאליטישע-ליטערארישע צייטונג

"דער וועג"
 ערשיינט טעגליך אין ווארשא.

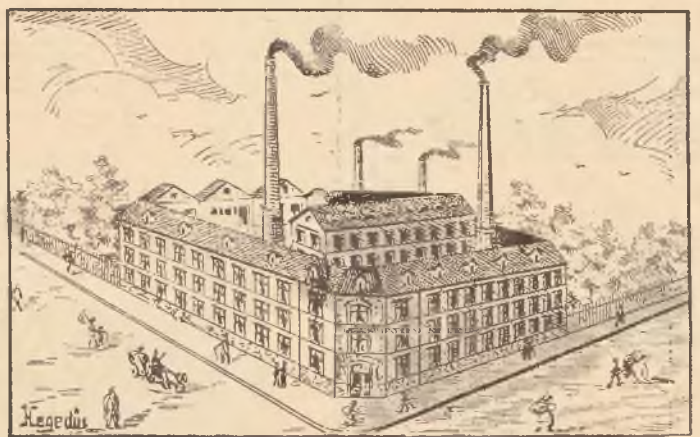
דער וועג איז די איינציגע יודישע צייטונג, וואס שענקט איהר שטרענגסטע אויפ- מערקזאמקייט פאר אלע פראגען, וואס קומען פאר צווישען דעם יודישען פאלק אין דער גאנצער וועלט. האבען אין הויז די צייטונג, "דער וועג", הייסט האבען אלע טאג גרוסען פון אלע ברודער, וואס זענען צוועטע און צעשפרייט.
 דער וועג נעמענדיג אין אכט די גרויסע יודישע בעפעלקערונג אין גאליציען שענקט עהר אפט פלאץ פאר ארטיקלען וועלכע בעליבטען די פערפלאנטערטע לאגע פון די גאלי- ציאנער יודען און וועקט זיי צו א זעלבסטשטענדיגען נאציאנאלען לעבען.
 דער וועג מיט זיין וואונש די יודישע ליטעראטור רייכער צו מאכען, געווינט די זימפאטיע און די שאפונגען פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער וועלכע מיר רעכנען אויס:
 ל. פרץ, ה. ד. נאמבערג, שלום אש, אברהם רייזען, מ. י. בערדישעווסקי, שלום עליכם, מ. ספעקטאר.
 ערשיינענדיג אין ווארשא, האט דער וועג די מעגליכקייט אנצוקומען אין פיעלע שטערט פון גאליציען אויף דעם צווייטען טאג, אויך, אז אין די רוסטישען נייעס איז קיין אנדער צייטונג ניט אין שטאנד צו קאנקורירען מיט איהם.
 פרייז אין אויסקאנד:

צו שיקען יעדען טאג:	צו שיקען 2 מאל אין וואך:
אויף א יאהר . . . 12 רובל	אויף א יאהר . . . 10 רובל
א האלב יאהר . . . 6 "	א האלב יאהר . . . 5 "
א פיערטעל יאהר . . . 3 "	א פיערטעל יאהר . . . 2.50 "
איינ חודש . . . 1 "	איינ חודש . . . 90 קאפ.

Administracya »DER WEG« Warszawa, ul. Pańska 20.

Neu! Neu!
 Grösste Erfindung der Neuzeit!
Weissglühlicht-Erzeuger
„Columbia“
 erzeugt helleres Licht u. erspart 40% Petroleum.
 Preise: 50 Stück 2 K 50 h
 100 » 4 » — »
 Kein Excelsior
 Muster 1 K franco!
 Zu haben bei
Kohos Schorr sen. & Co.
 Dawidestie, P. Stawczan Bukowina.

אשכול הכופר.
 הוא פירוש נפלא על מגלת אסתר מהגאון ר"ק ד' אברהם סבע זי"ע מגולי ספרד בעל "צדור המור" ע"ה. יצא לאור בהסכמת גאוני זמננו ע"י הח"מ בפעם הראשונה מתוך כ"י, שנכתב בשנת רפ"ד. להספר נספחו תולדות המהבר והכמי דורן. ביד המו"ל יש כ"י עתיקים מאת המחבר ויל על מגלת רות וס' "צדור החיים" על מס' אבות. הספר חשוב בעיני גאוני והכמי יורנו. לבן ראוי לכל חובבי התורה להחזיק בידו המו"ל כדי להוציא לאור גם יתר כתבי ידו של המחבר הגדול ז"ל. המחבר מביא שחבר על כל המש המגלות, וגם ס' "צדור הכסף" בהלכה. אולי יש ה"י אחר הקוראים כ"י כזה, מוכן אני לקנותו או להדפיסו בשותפות. קנו נא את הספר הנ"ל מידי המו"ל.
 Leiser Rosenfeld bei Nathan Neuggott Boryslaw.

לתועלת רבים.
 רבים מהוך קוראינו שאלונו על ארות השאקאלאדע מפבריקאות שונור, שיצא עליה קול שיש בה חשש שומן של חויר או של נבלה וטרפה. ואחרי שאין ביד הסוחרים כתבי הבשרים על שאקאלאדע, חוששים קצה מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינורו לגמרי. השיאלים בקשו מאהנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום הערבות שומן מן החי. על כן מרחנו לעשות הפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו הכילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.
 (Commandit-Gesellschaft)
 Chocolate-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירינו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוטות של הממשלה בלוב ובבודפסט לבדיקה המאכלים בדרך חימו ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערבות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפה. הפבריקה הזאת נבינה לשלם עשרים אלף כתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או רבר אסור אחר אף משהו והיא נהנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לברוק את הסחורה בדרך חימו בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה כהנבה ובלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסיח לפי המו והרוצים לשמש בשאק-לאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נובל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.**
 וגם בלא זה נכון כי יבכרו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת כמוב סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר המיד סחורה חוץ, אף שסחורה בואת ממש נעשה בארצנו. מוציאי לאור את המצפה.

העודות האינסטיטוטות של הממשלה לבדיקה מאכלים בדרך חימו.
Institut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.
 L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.
 Nadesłane przez administrację „Hamlice“ w Krakowie czekolada, została poddana ściśmem badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.
 Dyrekcyja Instytutu chemicznego c. k. Uniwersytetu lwowskiego.
Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykir. állomás Budapest, II., Oszlop-utca.
 Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.
 Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.
 Die Direction.

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife (Marke: 2 Bergmänner) von

Bergmann & Co., Tetschen a/E. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

Tüchtiger Buchhalter

und deutscher Correspondent mit mehrjährige Praxis, ledig, sucht Anstellung Reflectanten wollen sich an die Redaction dieses Blattes wenden.

הישיבה הראשונה בגליציה

בעיר בראדשין הנקובה בשמה "תורת היום"

שנסודה ברשיון הממשלה יר"ה בשנת התרס"ה תחת השגחת הרב הגאון הגדול ראש המתיבתא ואב"ד הנ"ל

מ' פינחס גדלי איש הורוויץ שלי"מ א מתנהלת רק ע"פ פקודה הגאון ראש הישיבה הנ"ל, והאדריסה לכל עניני הישיבה תערך דק אל הנשיא

ARON GELLER

Bohorodczany (Galizien).

Wichtig für Jeden.

Weltbekannter Kaffee und Thee Import- und Exporthaus, concessioniert von der hohen k. k. Statthalterei in Triest, liefert allerfeinste Ware zum Preise ohne Konkurrenz. Dankbriefe von Überall.

Table with 3 columns: Coffee/Tea type, weight, and price. Includes items like Ceylon allerschofeinst, Goldjava Spezialität, etc.

Versendet in 5 kg-Postpaketen Nettogewicht, zollfrei franko gegen Nachnahme. Albert Gutmann, Triest Postfach Nr. 304.

מהעני

פאן קראנץ 3 בוי 10 פער ק"ג ביי L. APPERMANN, BRODY קיר זיפריעדנהיים נאראנטירט.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukarnia S. L. Deutscher w Podgórzcu

אהנע האנהורעני.

מאכע היעמיט בעקאנפ, ראם איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכוואארעזפאבריק

איינעריכטעט האבע, מיטטעלסט דאמפבעטרייעב, מיט דער נייעסטער סארענסמען מאשינען, ערצייגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען עט קרענווירסמעל אז"ו, פערועהן מיט הכשר של הבריד"צ דפה ומכמה גאוני זמננו, מיט שמויינענד בילליגען פרייזען. אויף וואונש ווערדען בייד דער ערסטען בעשעלונג אויך הכשר בייגעפאקט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

מודעה

אהכבד להודיע כי הרחיים של מים שלי הנוסדה מחדש הובשרו על מחינה קמחא-דפסחא כפי הכשר דלמטה, החמים כמו כן הקמחים נעשו יפות וטובים להפיק רצון הקונים, ומוכן הנני לשרת באמונה את הבאים אתי בבדיה המסחר. - מוסטער עט פרייזבלאטטער שולח אני חנם לכל דורש.

משה האבער. Erste galizische Turbinen-Walzen-Kunstmühle „MARYA“ Moses Haber, Strusów.

הכשר

נתבקשתי מאת הגביר הנכבד והנעלה נודע לתהלה היר משה האבער נ"ל, לבא לעיר סטריסוב לשום עיני עלי הרחיים של מים - קונסטטיהלע" - אשר הוקמה מחדש כיום להבשרם לחג המצות. נרציתי לו ופלסתי נתיב לשם. אנכי בצירוף ש"ב הה"ג מרא דאתרא ה"ר אברהם נ"ו האב"ד שם, שמנו עינינו על כל דבר ודבר בנוגע לכשרות, וכל אשר שאלנו לא מנע הגביר המרום הר"מ נ"ו הנל לעשות. - והנה הרחיים עצמה נבנתה עתה מחדש ממסד עד הטפחות, פנים חדשות באו לכאן, לא נשאר אפוא כי אם לשום עין על יתר הדברים שיהיו בכשרות עצהו"ט ופקחנו עינינו על כל דבר ודבר והפקדנו שומרים ומשגיחים שיהיו הכל עצהו"ט האפשרי. החוטם הנה הנם נברקים בטרם יטחנו על יד הרב המאה"ג כו" ה"ר אברהם האב"ד בשם. בכך יאכלו ענינים וישבעו מקמחות דרחיים הנ"ל בחג המצות וישבעו אף המהדרין אל יהי' לבם נקפם כי נעשה הכל עצהו"ט בנוגע לכשרות. סטריסוב, יום א' ר"ח מרחשון תרס"ו.

הק' משה באב"ד חופה'ק טרעמכאוולא. הק' אברהם באב"ד חופה'ק סטריסוב

ERSTES SPECIAL-HAUS von Echten Gramophone-Phonographen. Engros & Endetail JOSEF WECHSLER in Krakau, Grodgasse 71/II. Includes image of a gramophone.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קעגנטיים, דאס דייערענאמירטע לעמבערגער כשר-זעלכוואארעזפאבריק דער זיימא נאסטעט קאמפ. נונמעהר אין דען בעזייטן דעם פירמא בראנקשטיין עט פרייערעל איבער-גענאנגען איזט. די פאבריק איזט יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען ביי זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענע זעלכוואארען-סארטען צו בילליגעסטען פרייזען. שמעהט אינטער אויפויכט דעם בירד"צ דפה. Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10. הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שטייאטע 41, באימף 18 באזשיצא 20.

שירי ציון

קובץ 27 שירים ציוניים היותר מפורסמים בעבריה, זרנוניה, אשכנזית ופולנית. המחיר על ניר משבח 40 הלר. עם הטלוח. להקונים 10 אכסמפלים 25%. רבמ. המחיר ישרא מראש. Verein »Zion« Nadwórna, (Galizien)

איך פערקויפע

רעזעפטע, פאן דענען פאן ערלערנען קאן פערשיעדענע מאסען-בערארפס-אר-טיקעל זעלכסט צו פאכריצירען, אום מיט דען גרעסטען פאכריקען קאנקורירען צו קענען. עם איזט וועניג געלד נעמיג. נומע דעפערענצען. מינע קינדען אין אונגארן, נאליציען אונד דער בוקאווינא זינד מיר דאנקבאר. נעהערעס בריעפליך נור דורך רעטורמארקטן. Moses Tarter in Suczawa, (Bukowina).

גימנוזיום עברי

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך נטור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ד, דרוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציה ומרוסיה, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנוזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד Dr. M. Jung, Rabbiner Ung. Brod. (Mähren).

אל השוחטים ואל הסוחרים

השוחטים הרוצים למכור את סחורתם: נוצות של עופות מכל המינים, שחורים לבנים, צ"ש, צ"ל, ק"ה, וכו' יפנו אלי והנני מוכן לקנות אצלם בכל עת במקח טוב, או לקבל על קומיסיאן. בן יוכלו כל הסוחרים להשיג ע"י כל מיני סחורות הבאים מארץ רוסיה: גרויסקע, הרייש, קלייטשע, ראם-האר וכו'. כתובה: Josef Lupolianski Brody (Galizien).

PATENT-ANWALT P. DR. FRITZ FUCHS diplomierter Chemiker (beeidet) Technisches Bureau INGENIEUR A. HAMBURGER Wien VII. Siebensterngasse 1.

GELD DARLEHEN zu 5-6% für kreditfähige Personen jeden Standes gegen Schuldschein, auch in kleinen Raten rückzahlbar, Hypothekendarlehen zu 4% effektiviert das Eskompte-Bureau: D. S. Scheffer, Budapest VII., Baross-tér 13. sz. Retourmarke erbeten.